

Research Article

Structural empowerment of rural stakeholders for participation in entrepreneurship process through mediating role of perceived effects of entrepreneurship development

Somayeh Yousefi¹, Naser Shafiei Sabet¹ *

1-Department of Human Geography and Spatial Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Received: 02 Aug 2020 Accepted: 09 Feb 2021

Extended Abstract

Introduction

Today, entrepreneurship development is primarily influenced by rural stakeholders' structural empowerment. Because structural empowerment process through changing knowledge, skills, attitudes, and feelings of stakeholders' and strengthening and flourishing their capacities, inner talents, and improving their behavior and perception from the benefits of entrepreneurship development, leads to their greater involvement in rural entrepreneurship. Accordingly, powerful rural stakeholders are fundamental to innovation and the creation of a new mix of entrepreneurship. Their participation in the entrepreneurial process is a suitable basis for entrepreneurial success.

Materials and Methods

The present study was conducted to examine the effects of rural stakeholders' structural empowerment on their participation in the entrepreneurship process, through the mediating role of the perceived impact of entrepreneurship development on Tarom. In this descriptive-analytic study, the data collection was conducted using a questionnaire. The study's statistical population includes 95 inhabited villages of Tarom County, Iran, which according to the Census of 2016, has a population of 36817 people and 11412 households. In this study, 37 villages were randomly selected to complete the questionnaire at the village level.

Results and Discussion

The results showed a positive and significant relationship between the rural stakeholders' structural empowerment Index with the mediating variables, including perceived ecological-environmental, socio-cultural and economic effects of entrepreneurship development. Additionally, the relationship between the structural empowerment of rural stakeholders and their participation in the entrepreneurship process through the mediating role of perceived socio-cultural and economic effects of entrepreneurship development, according to z value, was confirmed. However, the relationship between the structural empowerment of rural stakeholders and their participation in the entrepreneurship process through the mediating role of the perceived environmental-ecological effects of entrepreneurship development was not confirmed. In other words, the implementation of entrepreneurship programs and plans in the ecological-environmental field has not aligned rural stakeholders' participation in this field. In general, the results showed that rural stakeholders' structural empowerment had had a positive and significant impact on their participation in the economic and social-cultural dimensions of entrepreneurship, through the mediating role of perceived socio-cultural and economic effects of entrepreneurship development.

Conclusion

Structural empowerment is an essential step towards improving the potentials and talents of rural stakeholders. Paying attention to rural stakeholders' structural empowerment can provide the basis for environmental, ecological, social, cultural, economic, and physical stability and equilibrium of rural settlements at local and regional levels.

Keywords: Ecological-environmental effects, Socio-economic effects, Plans and projects, Tarom County.

Citation: Yousefi, S. and Shafiei Sabet, N., 2021. Structural empowerment of rural stakeholders for participation in entrepreneurship process through mediating role of perceived effects of entrepreneurship development, *Res. Earth. Sci.* 12(2), (93-111) DOI: 10.52547/esrj.12.2.93

* Corresponding author E-mail address: n_shafiei@sbu.ac.ir

توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی برای مشارکت در فراگرد کارآفرینی با نقش میانجی اثرات ادراک شده از توسعه کارآفرینی

سمیه یوسفی^۱، ناصر شفیعی ثابت^{۱*}

۱- گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

(علمی - پژوهشی)

پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۵/۱۲ تأیید نهایی مقاله: ۱۳۹۹/۱۱/۲۱

چکیده

پژوهش حاضر به واکاوی اثرات توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی برای مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی با نقش میانجی اثرات ادراک شده از توسعه کارآفرینی در شهرستان طارم پرداخت. در این پژوهش کمی و توصیفی - تحلیلی، جمع‌آوری داده‌ها به‌وسیله پرسشنامه انجام شد. پی‌آیندهای پژوهش حاکی از وجود رابطه مثبت و معنادار بین متغیر توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی با سه متغیر میانجی اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی است. همچنین، رابطه بین توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی با نقش میانجی اثرات اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی با توجه به مقدار Z به دست آمده، مورد تأیید قرار گرفت. اما رابطه بین توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی با نقش میانجی اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده از توسعه کارآفرینی تأیید نشد. به سخن دیگر، اجرای طرح‌ها و برنامه‌های توسعه کارآفرینی در حوزه محیطی - اکولوژیک، به‌گونه‌ای نبوده که بتواند مشارکت ذی‌نفعان روستایی را در این زمینه با خود همراه سازد. به‌طور کلی، یافته‌های پژوهش نشان داد، توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی با نقش میانجی اثرات اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی بر مشارکت آنان در دو بعد اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی کارآفرینی تأثیر مثبت و معنادار داشته است.

واژه‌های کلیدی: اثرات اجتماعی - اقتصادی، اثرات محیطی - اکولوژیک، شهرستان طارم، طرح‌ها و برنامه‌ها.

مقدمه

فراهم ساخت، در این ارتباط، توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی در فراگرد کارآفرینی تحت تاثیر قدرت نهادها و سازمان‌های رسمی و غیررسمی است (Meng et al, 2016; Guo, 2016). این نهادها از راه کارهای توانمندساز، می‌توانند محدودکننده و یا ترغیب‌کننده ذی‌نفعان روستایی برای مشارکت در فعالیت‌های کارآفرینانه باشند (Escandon-Barbosa et al, 2019; Fuentelsaz et al, 2019). در این راستا، زمانی که ذی‌نفعان روستایی به ساختارهای توانمندساز همچون: تفویض قدرت و اختیار، آموزش و آگاهی‌بخشی، دانش و مهارت و منابع جهت رسیدن به درجه خودآگاهی و خودشکوفایی دسترسی پیدا می‌کنند؛ آن‌ها احساس قدرت کرده و در نتیجه میزان مشارکت‌شان در فراگرد کارآفرینی بهبود پیدا می‌کند (Guo, 2016; Amor et al, 2020). بنابراین، در فراگرد توانمندسازی ساختاری به‌جای توجه صرف به رشد اقتصادی؛ بیشتر به تفویض قدرت و اختیار بین ذی‌نفعان (Duff, 2019)، تحریک انگیزش درونی آنان برای خلق ترکیب‌های جدید (Karami et al, 2018) و بهبود رفتار و ادراک آن‌ها از توسعه کارآفرینی توجه می‌شود. پس توانمندسازی ساختاری به‌عنوان یک جهت‌گیری فعال منجر به کارهایی می‌شود که موفقیت در فراگرد کارآفرینی را آسان می‌سازد (Henao - Zapata and Peiro, 2018). بر این شالوده، رویکرد «توانمندسازی ساختاری» در سال ۱۹۷۷ توسط کانتر (Kanter, 1977) مطرح شد. وی توانمندسازی ساختاری را فراگرد ایجاد شیوه‌ها، ساختارهای اجتماعی توانمند و منابع لازم در محیط همچون: تجهیزات، زیرساخت‌ها، روابط خوب با دیگران و اشتراک اطلاعات و دانش توصیف می‌کند (Amor et al, 2020)؛ که چهارچوبی برای درک ساختارهای مورد نیاز، برای رشد و یادگیری است که منجر به

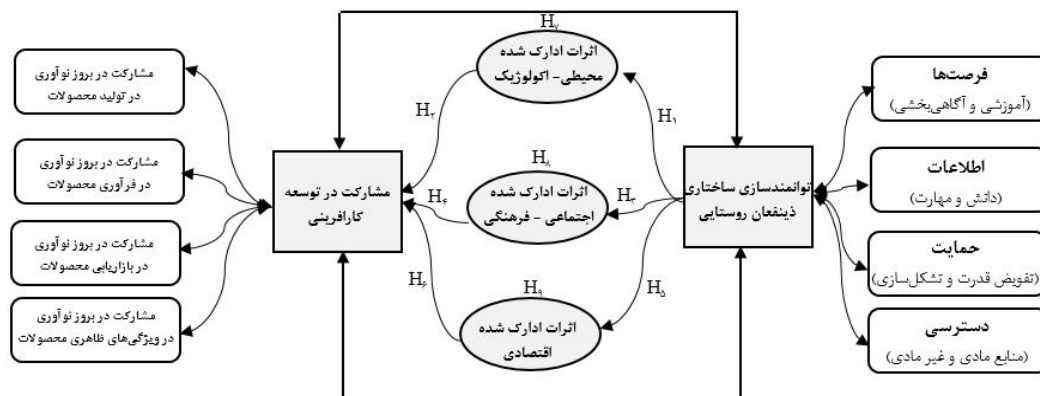
امروزه، توسعه کارآفرینی تا حدود زیادی متأثر از توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی است (Henao-Zapata and Peiro, 2018; Narmatha, 2019)، زیرا فراگرد توانمندسازی ساختاری با تغییر دانش، مهارت، نگرش و احساسات ذی‌نفعان و تقویت و شکوفایی توانایی‌ها، ظرفیت‌ها، استعداد‌های درونی (Karami et al, 2018) و بهبود رفتار و ادراک آن‌ها از منافع حاصل از توسعه کارآفرینی، باعث مشارکت هر چه بیشتر آنان در فراگرد کارآفرینی روستایی می‌شود. بنابراین، ذی‌نفعان روستایی توانمند، خاستگاه بنیادین برای نوآوری و خلق ترکیب جدید و کارآفرینی هستند (Watson et al, 2018; Leonidou et al, 2018)؛ و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی، زمینه مناسب برای موفقیت کارآفرینان انگاشته می‌شود (Leonidou et al, 2018). چون کارآفرینان و ذی‌نفعان روستایی با خلاقیت و نوآوری، فرصت‌های اقتصادی را شناسایی و به ایده‌های جدید تبدیل می‌کنند (Darmadji, 2016; Henao-Zapata et al, 2018)؛ و با ترکیب عوامل مختلف تولید، شیوه جدیدی از فعالیت اقتصادی را خلق می‌کنند که در بهبود ابعاد توسعه پایدار روستایی اثرگذار است (Kimbu and Ngoasong, 2016). بر این مبنا، بهبود قابلیت‌های فردی و اجتماعی ذی‌نفعان روستایی برای مشارکت و تاثیرگذاری آنان در فراگرد توسعه کارآفرینی ضروری قلمداد می‌شود (Karami et al, 2018; Henao - Zapata et al, 2018). در صورت توجه به پتانسیل‌ها و توانمندی‌های ذی‌نفعان روستایی در جهت بهبود شاخص‌های فراگرد کارآفرینی می‌توان بستر لازم برای پایداری و تعادل محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و کالبدی سکونتگاه‌های روستایی در سطح محلی و ناحیه‌ای

بر مشارکت ذی‌نفعان روستایی در فراگرد کارآفرینی با نقش میانجی اثرات ادراک شده آنان از توسعه کارآفرینی در سکونتگاه‌های روستایی پرداخته شده است. بنابراین مسئله بنیادین این است که توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی متأثر از اثرات ادراک شده از توسعه کارآفرینی چه تاثیری بر مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی دارد؟ در راستای مسئله اصلی، سؤال‌های فرعی مقاله به این شرح است: توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی چه تاثیری بر اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده ذی-نفعان روستایی از توسعه کارآفرینی دارد؟ اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده ذی‌نفعان روستایی از توسعه کارآفرینی تا چه اندازه در مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی اثرگذار است؟ توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی با نقش میانجی اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی چه تاثیری بر مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی دارد؟ براساس متون توسعه، در چند دهه اخیر، روستاییان از لحاظ شرایط اجتماعی و اقتصادی در سطح پایینی قرار داشته‌اند. بر این مبنا، یکی از مهم‌ترین راهبردهای ارائه شده برای پایداری و تحول ابعاد محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی، توجه به مقوله کارآفرینی در ابعاد گوناگون آن است. در این ارتباط، کارآفرینی در مناطق روستایی به معنای به‌کارگیری خلاقیت و نوآوری در فعالیت‌های کشاورزی و غیرکشاورزی است. با توجه به اینکه اکثر روستاییان به اراضی کشاورزی دسترسی ندارند؛ بنابراین نمی‌توانند به‌طور کامل به منافع حاصل از کشاورزی وابسته باشند؛ از این‌رو، لازم است فعالیت‌های جدیدی در

توانمندسازی می‌شود (Duff, 2019). «رویکرد توانمندسازی ساختاری» که به «رویکرد ارتباطی و مکانیکی» هم شناخته می‌شود (صادقی و جمشیدی‌مهر، ۱۳۹۳)، به معنای تفویض قدرت و اختیار بوده و فراگردی است که براساس آن، یک رهبر و مدیر در سطوح گوناگون، تلاش می‌کند قدرت خود را در بین ذی‌نفعان تقسیم کند (Meng et al, 2016). به عبارت دیگر، در این رویکرد با روندی از «بالا به پایین»^۲، بیشتر به این موضوع توجه شده است که مدیران و مسئولان در سطوح بالا چه ابزارها، وسایل و زمینه‌هایی را فراهم کنند (صادقی و جمشیدی‌مهر، ۱۳۹۳)، تا ذی‌نفعان روستایی بتوانند به توانمندی لازم برای مشارکت در فراگرد کارآفرینی دست پیدا کنند. در این ارتباط، کانتر مطرح می‌کند زمانی که ذی‌نفعان به ساختارهای توانمندساز همچون: اطلاعات، فرصت-های یادگیری و توسعه، پشتیبانی و منابع جهت رسیدن به درجه خودآگاهی و خودشکوفایی دسترسی پیدا می‌کنند، آن‌ها احساس «قدرت» کرده و در نتیجه کارکرد و مشارکت آن‌ها بهبود می‌یابد؛ در غیر این صورت آن‌ها احساس «بی‌قدرتی» می‌کنند (Meng et al, 2016; Guo, 2016; Duff, 2019; Amor et al, 2020). افزون بر این، دسترسی به این ساختارهای توانمندساز زمینه مناسب را برای بهبود شاخص‌های فراگرد کارآفرینی همچون: خلاقیت و نوآوری، میل به کسب ثروت، استقلال-طلبی، ریسک‌پذیری، اعتماد به نفس، مطالبه‌گری، فرصت‌طلبی و تحمل ابهام در راستای توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی فراهم می‌سازد. بر این اساس، اگرچه تاکنون پژوهش‌های گوناگونی به بررسی نقش توانمندسازی روستاییان در توسعه کارآفرینی پرداخته‌اند؛ اما با این حال در پژوهش‌های کمی به بررسی تاثیر توانمندسازی ساختاری

روستایی در فراگرد کارآفرینی اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی مثبتی بر روی زندگی آنان دارد. بر این مبنای بهبود کمیت و کیفیت منابع آب، بهبود وضعیت بهره‌برداری از اراضی کشاورزی، بهبود حیات گیاهی و جانوری (York and Venkataraman, 2010; Dhahri and Omri, 2018)، بهبود احساس اعتماد به نفس، احترام و پذیرش اجتماعی، کاهش فقر، افزایش درآمد، بهبود سطح تولید، بهبود کیفیت زندگی (Yadav and Goyal, 2015; Dhahri and Omri, 2018)، استقلال و خودمختاری (Al-Dajani and Marlow, 2013)، تمایل به کسب موفقیت، خلق ایده، فرصت‌جویی، خلاقیت و نوآوری، رئیس خود بودن، اعتبار و پذیرش اجتماعی، مالکیت و اعمال قدرت، رقابت (Barba et al, 2012)، از جمله پیامدهای فعالیت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی است. در این راستا، براساس ادبیات و پیشینه موضوع، چهار بعد توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی همانند: ۱- بعد فرصت که با شاخص‌هایی همچون فرصت‌های آموزشی و آگاهی‌بخشی سنجیده شد. ۲- بعد اطلاعات که با شاخص دانش و مهارت‌های کارآفرینی بررسی شد. ۳- بعد حمایت که از طریق شاخص‌هایی همچون تفویض قدرت و اختیارات و تشکیل‌سازی سنجیده شد. ۴- بعد دسترسی به منابع مادی و غیر مادی واکاوی شد (Ahmed et al, 2020). بر مبنای این چهار بعد توانمندسازی ساختاری و شاخص‌های آن، چارچوب مفهومی و فرضیه‌های پژوهش تدوین شد (شکل ۱).

بخش کشاورزی و غیرکشاورزی در راستای تنوع-بخشی به فرصت‌های شغلی برای جوانان روستایی ایجاد شود. بدین ترتیب می‌توان گفت، بین نوآوری و فرصت‌های جدید اقتصادی و در نتیجه توسعه کارآفرینی ارتباط معنی‌داری وجود دارد (Singh and Bhowmick, 2015). اما؛ گفتنی است تنها وجود نوآوری و خلاقیت باعث کارآفرینی نخواهد شد، بلکه بهبود روش و کارهای توانمندسازی روستایی هم لازم است (حیدری ساربان، ۱۳۹۲). در این راستا، واکاوی پژوهش‌های گوناگون در زمینه توانمندسازی ذی‌نفعان روستایی نشان داد، انتقال قدرت از بالا به پایین و قدرتمند ساختن ذی‌نفعان روستایی (Amdam, 2010; Jena et al, 2019)، بهبود آموزش و آگاهی‌بخشی (Mininni, 2017; Daniel et al, 2017; Kakodkar et al, 2020; Ahmed et al, 2017)، بهبود دانش و مهارت (Kakodkar et al, 2017; Hatthakijphong and Ting, 2019; Joo et al, 2020)، بهبود دسترسی به منابع (Le et al, 2015; Ngoasong and Kimbu, 2016; Koyana et al, 2017) از کارهای توانمندساز هستند که می‌توانند در بهبود اثرات ادراک شده ذی‌نفعان روستایی از منافع حاصل از توسعه کارآفرینی برای مشارکت در این فراگرد اثرگذار باشند. از این‌رو، با توانمندسازی ساختاری، سطح آگاهی، دانش و مهارت، پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری، تصمیم‌گیری و حق انتخاب، رهبری، استقلال‌طلبی، خوداتکایی، شایستگی، قدرت مذاکره، دسترسی به منابع، احساس قدرت و اعتماد به نفس ذی‌نفعان روستایی و در نتیجه اثرات ادراک شده آن‌ها از توسعه بهبود می‌یابد (Sharma et al, 2016; Mininni, 2017). همچنین پژوهش‌های گوناگون نشان داد، مشارکت ذی‌نفعان

شکل ۱: چارچوب مفهومی پژوهش

در راستای سوال‌ها و اهداف پژوهش فرضیه‌های

زیر مورد آزمون و تحلیل قرار می‌گیرند:

H_1 : توانمندسازی ساختاری ذینفعان روستایی بر اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده از توسعه کارآفرینی تاثیر مثبت دارد. H_2 : توانمندسازی ساختاری ذینفعان روستایی بر اثرات اجتماعی - فرهنگی ادراک شده از توسعه کارآفرینی تاثیر مثبت دارد. H_3 : توانمندسازی ساختاری ذینفعان روستایی بر اثرات اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی تاثیر مثبت دارد. H_4 : اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده ذینفعان روستایی از توسعه کارآفرینی بر مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی تاثیر مثبت دارد. H_5 : اثرات اجتماعی - فرهنگی ادراک شده ذینفعان روستایی از توسعه کارآفرینی بر مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی تاثیر مثبت دارد. H_6 : اثرات اقتصادی ادراک شده ذینفعان روستایی از توسعه کارآفرینی بر مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی تاثیر مثبت دارد. H_7 : توانمندسازی ساختاری ذینفعان روستایی با نقش میانجی اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده از توسعه کارآفرینی بر مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی به‌طور غیرمستقیم اثرگذار است. H_8 : توانمندسازی ساختاری ذینفعان روستایی با نقش میانجی اثرات اجتماعی - فرهنگی ادراک شده از

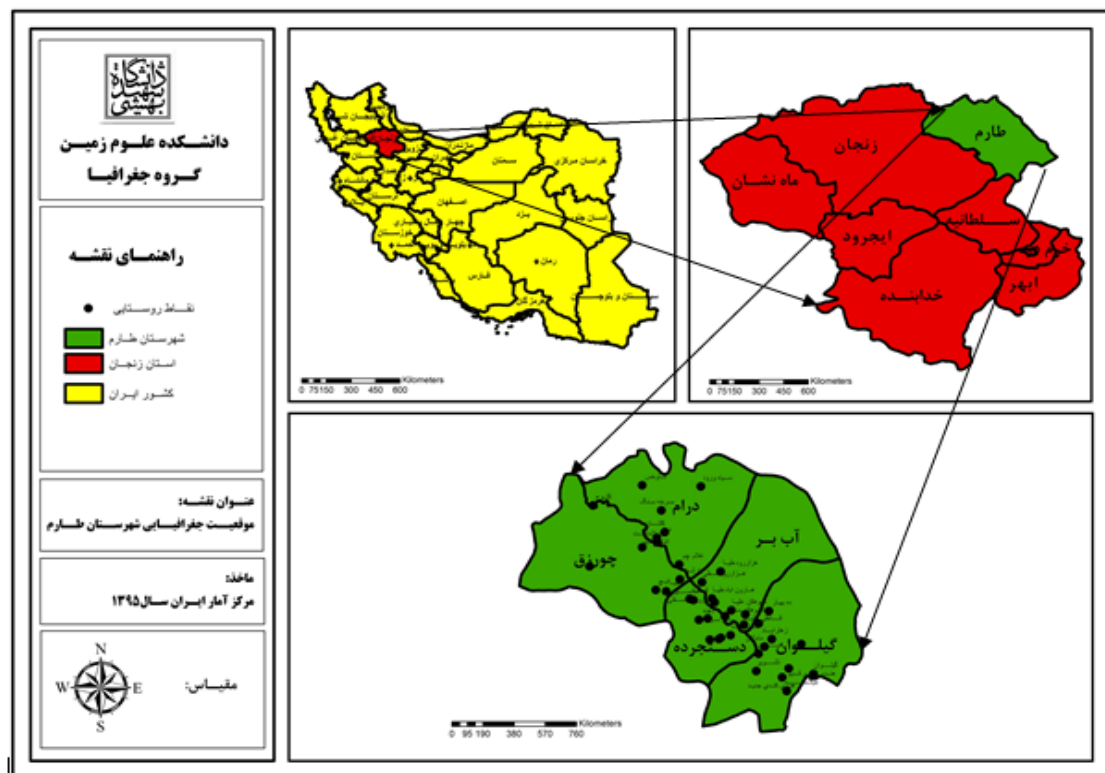
توسعه کارآفرینی بر مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی به‌طور غیرمستقیم اثرگذار است. H_9 : توانمندسازی ساختاری ذینفعان روستایی با نقش میانجی اثرات اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی بر مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی به‌طور غیرمستقیم اثرگذار است.

منطقه مورد مطالعه

شهرستان طارم به مرکزیت شهر آب‌بر، یکی از شهرستان‌های هفتگانه استان زنجان است که در شمال این استان واقع شده است. از لحاظ موقعیت ریاضی این شهرستان بین ۴۸ درجه و ۳۰ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۱۵ دقیقه طول شرقی، و ۳۶ درجه و ۴۰ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۱۰ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. این شهرستان از سمت شمال با استان اردبیل، از سمت شمال و شمال شرقی با استان گیلان، از سمت شرق با استان قزوین، از سمت جنوب با شهرستان خرم‌دره و از سمت غرب با شهرستان زنجان هم‌جوار است. مساحت این شهرستان با طول و عرض فوق برابر به ۲۲۳۵ کیلومتر مربع بوده که حدود ۱۰ درصد از مساحت استان را در بر می‌گیرد (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان، ۱۳۸۱). براساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، در سال ۱۳۹۵

مشارکت ذی‌نفعان روستایی در فرآیند توسعه کارآفرینی و در پی آن توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی وجود دارد. اما، کم توجهی به بهبود ابعاد توانمندسازی ساختاری باعث شده آن چنان که باید اثرات ادراک شده ذی‌نفعان روستایی از منافع حاصل از توسعه کارآفرینی و در نتیجه میزان مشارکت آن‌ها در این فرآیند بهبود پیدا نکند. همچنین، کم‌توجهی به الویت‌ها و گرایش‌های ذی‌نفعان روستایی، بهبود ابعاد توسعه کارآفرینی و توسعه پایدار روستایی را با چالش مواجه ساخته است. بدین‌سان، ناحیه مورد مطالعه به‌دلیل دارا بودن پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های بسیار بالا در زمینه فعالیت‌های کارآفرینی، از نظر مطالعات جغرافیایی و به ویژه در زمینه کارآفرینی حائز اهمیت است.

شهرستان طارم مشتمل بر ۲ بخش، ۵ دهستان، ۹۵ آبادی دارای سکنه و ۲ شهر بوده است (شکل ۲). ناحیه مورد مطالعه گستره‌ای از رشته کوه البرز - غربی است که در حوضه آبخیز رودخانه قزل‌اوزن به طول ۷۰ کیلومتر استقرار یافته است. جلگه‌های - رسوبی ایجاد شده توسط رودخانه قزل‌اوزن، بستر مناسبی برای استقرار جمعیت و راه‌اندازی کسب و کارهای جدید و کارآفرینانه در زمینه فعالیت‌های کشاورزی همچون: کشت و کار زیتون، انار، سیر، گوجه‌فرنگی، گلخانه و غیرکشاورزی همانند: فراوری و بسته‌بندی محصولات کشاورزی، سردخانه، خانه‌های گردشگری، صنایع تبدیلی و صنایع دستی فراهم آورده است. با وجود این‌که در ناحیه مورد مطالعه ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های بالایی در بخش کشاورزی و غیرکشاورزی، در راستای

شکل ۲: موقعیت جغرافیایی شهرستان طارم و استان زنجان در ایران

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر، به واکاوی اثرات توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی بر مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی با نقش میانجی اثرات ادراک شده از توسعه کارآفرینی در شهرستان طارم پرداخت. این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و از دیدگاه شیوه اجرای پژوهش، در زمره پژوهش‌های پیمایشی و برحسب ماهیت داده‌ها، از نوع پژوهش‌های کمی است. جامعه آماری پژوهش شامل تعداد ۹۵ روستای دارای سکنه شهرستان طارم است که براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ دارای ۳۶۸۱۷ نفر جمعیت و معادل ۱۱۴۱۲ خانوار بوده است. در این پژوهش روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای بوده است. در گام اول تعداد ۳۰+۱ روستا به‌عنوان نمونه براساس قضیه حد مرکزی انتخاب شده است (Kothari, 2009). بنابراین، از مجموع ۹۵ روستای شهرستان طارم که فعالیت‌های کارآفرینی کشاورزی و غیرکشاورزی و همچنین اقدامات توانمندساز در این راستا در آن‌ها انجام شده است. تعداد ۳۷ روستا برای پوشش مناسب‌تر نمونه‌گیری (بر مبنای مشاهدات میدانی و به روش گلوله‌برفی) به‌گونه‌ای تصادفی براساس قضیه حد مرکزی انتخاب شدند. سپس در درون روستاهای انتخابی، خانوارهای نمونه براساس روش نسبت به اندازه خانوار روستاها^۳ (P, P, S) انتخاب شدند. در این

ارتباط، حجم نمونه محاسبه شده برای ذی‌نفعان روستایی براساس فرمول «کوکران»، تعداد ۳۵۱ خانوار محاسبه شد. از آن‌جا که تعداد نمونه پرسشنامه در تعدادی از روستاها، با توجه به روش نسبت به اندازه خانوار روستاها (P, P, S) کمتر از حد نصاب لازم برای تکمیل پرسشنامه بود، تعداد پرسشنامه‌های خانوار به ۴۰۰ خانوار افزایش پیدا کرد. افزون بر این، در ۳۷ روستای نمونه تصادفی، پاسخگویان به روش گلوله‌برفی و تصادفی از درون خانوارهایی که به فعالیت‌های کارآفرینی در زمینه کشاورزی و غیرکشاورزی مشغول بودند، انتخاب شدند. همچنین، برای جمع‌آوری داده‌های میدانی از ابزار پرسشنامه استفاده شد. سپس تحلیل داده‌ها با رویکرد کمی در دو بخش انجام شد. در بخش اول، تحلیل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و تجمیع پرسش‌ها برای ورود به مدل، با استفاده از نرم‌افزار اس. پی. اس. اس انجام شد. در بخش دوم نیز از نرم‌افزار پی. ال. اس برای تحلیل سازه‌ها و روابط بیان شده در چهارچوب نظری، بهره گرفته شد. در این رابطه برای تبیین دقیق سوال‌ها و فرضیه‌های پژوهش و برای سنجش ابعاد مختلف توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی برای مشارکت آن‌ها در فراگرد توسعه کارآفرینی تعداد ۲۳ سؤال مطابق جدول ۱ از مطالعات پژوهشگران مختلف استفاده شد.

جدول ۱: متغیرهای مکنون و آشکار فرآیند توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی برای مشارکت در فراگرد کارآفرینی

متغیر مکنون	متغیر آشکار	گویه‌ها	علائم در PLS	محققین
فرصت‌ها	آموزش و آگاهی‌بخشی	آموزش و آگاهی‌بخشی در زمینه بروز خلاقیت و نوآوری در فعالیت‌های کشاورزی و غیرکشاورزی	AQ1	Mininni, 2017; Daniel et al, 2017; Kakodkar et al, 2017; Ahmed et al, 2020
		میزان موفقیت دوره‌های آموزشی ارائه شده به ذی‌نفعان روستایی	AQ2	
		میزان دسترسی ذی‌نفعان روستایی به فرصت‌های آموزشی در زمینه بروز خلاقیت و نوآوری در فعالیت‌های کشاورزی و غیرکشاورزی	AQ3	

	AQ4	میزان اطلاع‌رسانی به ذی‌نفعان روستایی در زمینه برگزاری دوره‌های آموزشی		
	AQ5	میزان کاربردی بودن دوره‌های آموزشی برگزار شده		
	AQ6	میزان آگاهی ذی‌نفعان روستایی به توانایی‌های خود در زمینه بروز خلاقیت و نوآوری در فعالیتهای کشاورزی و غیرکشاورزی		
Mahmud et al, 2011; Zapata and Peiro, 2018; Karami et al, 2018; Hatthakijphong and Ting, 2019	BQ1	میزان دانش و مهارت ذی‌نفعان روستایی در زمینه بروز خلاقیت و نوآوری در فعالیتهای کشاورزی	دانش و مهارت	اطلاعات
	BQ2	میزان دانش و مهارت ذی‌نفعان روستایی در زمینه بروز خلاقیت و نوآوری در فعالیتهای غیرکشاورزی		
	BQ3	میزان دانش و مهارت ذی‌نفعان روستایی در زمینه (مدیریت کسب-وکار، مدیریت مالی و بیمه، یافتن شیوه‌های جدید، شناخت فرصت‌ها، رقابت و حفظ موقعیت در بازار)		
Amdam, 2010; Guo, 2016; meng et al, 2016; Jena et al, 2019; Amor et al, 2020	CQ1	اختیاردهی به ذی‌نفعان روستایی در انتخاب نوع کسب و کار جدید	تفویض قدرت و اختیار	حمایت
	CQ2	اختیاردهی به ذی‌نفعان روستایی در بروز خلاقیت و نوآوری در فعالیتهای کشاورزی		
	CQ3	اختیاردهی به ذی‌نفعان روستایی در بروز خلاقیت و نوآوری در فعالیتهای غیرکشاورزی		
	CQ4	میزان احساس قدرت و استقلال فکری ذی‌نفعان روستایی		
Matarrita-Cascante, 2010	DQ1	عضویت و مشارکت ذی‌نفعان روستایی در گروه‌ها و تشکلهای محلی در زمینه بروز خلاقیت و نوآوری در فعالیتهای کشاورزی	تشکل‌سازی	
	DQ2	عضویت و مشارکت ذی‌نفعان روستایی در گروه‌ها و تشکلهای محلی در زمینه بروز خلاقیت و نوآوری در فعالیتهای غیرکشاورزی		
Le et al, 2015; Ngoasong and Kimbu, 2016; Koyana et al, 2017	EQ1	میزان دسترسی ذی‌نفعان روستایی به وام و اعتبارات بانکی کم بهره و طولانی مدت در زمینه راه‌اندازی کسب و کارهای جدید در فعالیتهای کشاورزی	دسترسی به منابع	دسترسی
	EQ2	میزان دسترسی ذی‌نفعان روستایی به وام و اعتبارات بانکی کم بهره و طولانی مدت در زمینه راه‌اندازی کسب و کارهای جدید در فعالیتهای غیرکشاورزی		
enao-Zapata and Peiro, 2018; Karami et al, 2018; Narmatha, 2019	FQ1	توانمندی ذی‌نفعان روستایی در زمینه بروز خلاقیت و نوآوری در فعالیتهای کشاورزی	توانمندسازی ساختاری	توانمندسازی
	FQ2	توانمندی ذی‌نفعان روستایی در زمینه بروز خلاقیت و نوآوری در فعالیتهای غیرکشاورزی		
Watson et al, 2018; Leonidou et al, 2018	MQ1	مشارکت ذی‌نفعان روستایی در خلق ترکیبات جدید در فعالیتهای کشاورزی	مشارکت در فراگرد کارآفرینی	مشارکت
	MQ2	مشارکت ذی‌نفعان روستایی در خلق ترکیبات جدید در فعالیتهای غیرکشاورزی		
	MQ3	مشارکت ذی‌نفعان روستایی در خلق بازارهای جدید		
	MQ4	مشارکت ذی‌نفعان روستایی در زمینه بروز خلاقیت و نوآوری در ویژگی‌های ظاهری محصولات کشاورزی و غیرکشاورزی		

مأخذ: براساس واکاوی ادبیات و پیشینه موضوع، سال ۱۳۹۸

برای سنجش اثرات ادراک شده ذی‌نفعان روستایی از توسعه کارآفرینی برای مشارکت در فراگرد آن از تعداد ۱۷ سوال مطابق جدول ۲ مورد ارزیابی قرار گرفت.

جدول ۲: فرآیند شاخص‌سازی مفهوم اثرات ادراک شده محیطی پاسخگویان از فرآیند توسعه پایدار کارآفرینی

متغیر مکنون	متغیر آشکار	علائم در PLS	محققین
اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده	بهبود منابع آب کشاورزی	GQ1	York and Venkataraman, 2010; Dhahri & Omri, 2018
	بهبود وضعیت بهره‌برداری از اراضی کشاورزی (زراعی و باغی)	GQ2	
	بهبود وضعیت بهره‌برداری از مراتع	GQ3	
	بهبود سیستم جمع‌آوری و دفع زباله	GQ4	
	بهبود سیستم شبکه فاضلاب	GQ5	
	بهبود گونه‌های گیاهی	GQ6	
اثرات اجتماعی - فرهنگی ادراک شده	بهبود سطح تحصیلات ذی‌نفعان روستایی	HQ1	Barba et al, 2012; Al-Dajani and Marlow, 2013; Dhahri and Omri, 2018
	بهبود ماندگاری ذی‌نفعان روستایی در محل زندگی	HQ2	
	بهبود مهارت‌های فنی و حرفه‌ای ذی‌نفعان روستایی در فعالیتهای کشاورزی و غیرکشاورزی	HQ3	
	بهبود سطح آگاهی ذی‌نفعان روستایی	HQ4	
	بهبود سطح مشارکت ذی‌نفعان روستایی در فعالیتهای اجتماعی و اقتصادی	HQ5	
اثرات اقتصادی ادراک شده	بهبود سطح درآمد ذی‌نفعان روستایی	KQ1	Barba et al, 2012 Dhahri and Omri, 2018
	بهبود سطح اشتغال کشاورزی و غیرکشاورزی ذی‌نفعان روستایی	KQ2	
	تنوع‌بخشی به فعالیتهای کشاورزی و غیرکشاورزی ذی‌نفعان روستایی	KQ3	
	بهبود سطح تولید محصولات کشاورزی	KQ4	
	بهبود سطح فرآوری محصولات کشاورزی (باغی و زراعی)	KQ5	
	بهبود برخورداری ذی‌نفعان روستایی از ابزارآلات کشاورزی و غیرکشاورزی	KQ6	

مأخذ: براساس واکاوی ادبیات موضوعی و پیشینه تحقیق، سال ۱۳۹۸

قرار گرفت؛ و پس از اخذ نظرات آن‌ها، اقدامات اصلاحی در پرسشنامه صورت گرفت و تعدادی از سؤال‌های بی‌اهمیت حذف شد. و سنجش این شاخص‌ها به صورت گزینه‌های رتبه‌ای طیفی لیکرت از مقدار ۱ (خیلی کم) تا مقدار ۵ (خیلی زیاد) بود. همچنین، به منظور بررسی پایایی سوالات پرسشنامه، ابتدا یک نمونه ۳۰ تایی از پرسشنامه در جامعه مورد نظر توزیع و با توجه به مقدار آلفای کرونباخ به دست آمده، ویرایش نهایی پرسشنامه صورت گرفت و در نمونه مربوطه، توزیع شد.

به منظور اطمینان از انطباق سوال‌های برگرفته از مطالعات پیشین با متغیرهای پژوهش، و برای مشخص شدن روایی صوری این شاخص‌ها و انطباق آن با شرایط ایران و روستاهای ناحیه مورد مطالعه؛ درجه اهمیت شاخص‌های مؤلفه اثرگذار و اثرپذیر پژوهش، توسط چند تن از صاحب‌نظران دانشگاهی در حوزه برنامه‌ریزی روستایی، کارشناسان فرمانداری و جهاد کشاورزی شهرستان طارم و مراکز ارائه دهنده دوره‌های مختلف کارآفرینی به ذی‌نفعان روستایی مطابق جدول ۳ مورد سنجش

جدول ۳: مراکز ارائه‌دهنده دوره‌های آموزشی به ذی‌نفعان روستایی در فراگرد کارآفرینی

شرح	نام سازمان	دوره‌های برگزار شده
سازمان میراث فرهنگی و گردشگری	فرشیاپی، گلیم‌بافی، جاجیم‌بافی، معرق‌کاری، حصیربافی، گلدوزی	

مراکز دولتی و رسمی	
زراعت، باغداری، دامداری، زنبورداری، نوغانداری، پرورش ماهی، پرورش قارچ، گلخانه، فراوری محصولات کشاورزی (زیتون، انار، سیر)، مبارزه با آفات، روش‌های استفاده صحیح از ابزارآلات نوین کشاورزی و غیرکشاورزی	جهاد کشاورزی
کامپیوتر، حسابداری، بیمه، خیاطی، چرم‌دوزی، گلدوزی، معرق‌کاری جوشکاری، مکانیکی، تعمیرات	فنی و حرفه‌ای
کشاورزی، حسابداری، کامپیوتر، زبان	دانشگاه‌ها
تدریس قرآن	سازمان تبلیغات اسلامی
تدریس قرآن، خیاطی، چرم‌دوزی	پایگاه بسیج اسلامی
خیاطی	آموزشگاه خیاطی
آرایشگری	آموزشگاه آرایشگری
مراکز نیمه‌رسمی و غیررسمی	
جوشکاری، مکانیکی، تعمیرات، درب و پنجره‌سازی، میلگردبافی، نانواپی، شیرینی‌پزی، فراوری محصولات کشاورزی، فرش‌بافی، لحاف‌دوزی	افراد ماهر و با تجربه (استادکار)

ماخذ: یافته‌های تحقیق حاضر، سال ۱۳۹۸

بحث و نتایج

درصد از حجم نمونه را افراد جوان و میانسال تشکیل داده‌اند. از نظر سطح تحصیلات حدود ۶۱ درصد از پاسخگویان دارای تحصیلات زیر دیپلم بوده‌اند. علاوه بر این، از نظر وضعیت اشتغال نیز حدود ۳۱۲ نفر برابر ۷۸ درصد از پاسخگویان در زمینه کشاورزی (زراعت، باغداری و دامداری) مشغول به کار بوده‌اند (جدول ۴).

یافته‌های توصیفی نشان داد، از مجموع ۴۰۰ نفر از پاسخگویان، میزان ۸۲/۲۵ درصد را مردان و حدود ۱۷/۷۵ درصد را زنان تشکیل دادند. همچنین، حدود ۳۳ درصد از پاسخگویان بین ۲۰ تا ۳۴ سال و معادل ۲۲ درصد بین ۳۵ تا ۴۴ سال سن داشتند که این نشان می‌دهد که حدود ۵۵

جدول ۴: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخگویان در ناحیه مورد مطالعه

ذی‌نفعان روستایی			ذی‌نفعان روستایی		
درصد	فراوانی	ویژگی‌های توصیفی	درصد	فراوانی	ویژگی‌های توصیفی
۲۲/۷۵	۹۱	خواندن و نوشتن و ابتدایی	۸۲/۲۵	۳۲۹	زن
۲۳/۷۵	۹۵	راهنمایی و دبیرستان	۱۷/۷۵	۷۱	مرد
۱۹/۲۵	۷۷	دیپلم	۱۰۰	۴۰۰	مجموع
۱۷	۶۸	کاردانی و کارشناسی	۶/۲۵	۲۵	۲۴-۲۰
۲/۱۷	۱۱	ارشد و بالاتر	۲۶/۷۵	۱۰۷	۳۴-۲۵
۱۰۰	۴۰۰	مجموع	۲۲	۸۸	۴۴-۳۵
۷۸	۳۱۲	کشاورزی	۲۱/۷۵	۸۷	۵۴-۴۵
۱۲/۲۵	۴۹	خدمات	۱۳/۷۵	۵۵	۶۴-۵۵
۳/۲۵	۱۳	صنعت	۹/۵	۳۸	۶۵ و بالاتر
۶/۵	۲۶	بیکار	۱۰۰	۴۰۰	مجموع
۱۰۰	۴۰۰	مجموع	۱۴/۵	۵۸	بیسواد

ماخذ: یافته‌های پژوهش حاضر، سال ۱۳۹۸

حداقل مربعات (PLS) و با نرم‌افزار (SMARTPLS) (3) انجام شد. در این پژوهش مدل‌یابی در دو مرحله انجام شد؛ مرحله اول: ارزیابی مدل اندازه‌گیری و

روش‌های آماری مورد استفاده در این پژوهش تحلیل همبستگی با استفاده از نرم‌افزار (SPSS) و مدل معادلات ساختاری^۴ (SEM) به کمک روش

پژوهش‌های دانش زمین

به کار برده می‌شود. معیار میانگین واریانس استخراج شده نشان‌دهنده میانگین واریانس به اشتراک گذاشته شده بین یک سازه با شاخص‌های خود است. به بیان ساده‌تر میانگین استخراج شده میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌های خود را نشان می‌دهد که هر چه این همبستگی بیشتر باشد، برازش نیز بیشتر است (Barclay et al, 1995). فورنل و لارکر (Fornell and Larcker, 1981) معیار میانگین واریانس استخراج شده برای سنجش روایی همگرا را عدد ۰/۵ بیان داشتند؛ بدین معنی که مقدار میانگین واریانس استخراج شده بالای ۰/۵ روایی همگرای قابل قبول را نشان می‌دهد. با توجه به موارد گفته شده و جدول ۵ شاخص میانگین واریانس استخراجی (AVE) تمام سازه‌های مورد مطالعه دارای میانگین واریانس استخراج شده بالاتر از ۰/۵ هستند در نتیجه مدل آورده شده در این پژوهش از روایی همگرایی مناسبی برخوردار است. همچنین، قابل ذکر است که متغیر تشکل‌سازی به دلیل پایین بودن میانگین واریانس استخراجی گویه‌های آن از مدل معادلات ساختاری حذف گردید.

مرحله دوم: ارزیابی مدل ساختاری به‌وسیله برآورد مسیر بین متغیرها و تعیین شاخص‌های برازش مدل.

مرحله اول: ارزیابی مدل اندازه‌گیری^۵

برای بررسی برازش مدل اندازه‌گیری، از دو معیار پایایی شاخص و روایی همگرا استفاده می‌شود (Hulland, 1999). پایایی شاخص نیز خود توسط سه معیار (آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و ضرایب عاملی) مورد سنجش واقع می‌گردد. آلفای کرونباخ میزان بارگیری همزمان متغیرهای مکنون را در زمان افزایش یک متغیر آشکار اندازه‌گیری می‌کند و پایایی ترکیبی نسبت مجموع بارهای عاملی متغیر مکنون به مجموع بارهای عاملی به‌علاوه واریانس خطا است. با توجه به جدول ۵، شاخص آلفای کرونباخ برای همه سازه‌ها بالاتر از ۰/۷ (Karin et al, 2014)، پایایی ترکیبی (CR) بالاتر از ۰/۷ (Liu and Huang, 2015) و مقادیر بارهای عاملی تمامی سازه‌ها بالاتر از ۰/۵ است. به این ترتیب پایایی سازه‌ها مورد تایید قرار می‌گیرد. همچنین، روایی همگرایی دومین معیاری است که برای برازش مدل‌های اندازه‌گیری در روش حداقل مربعات جزئی

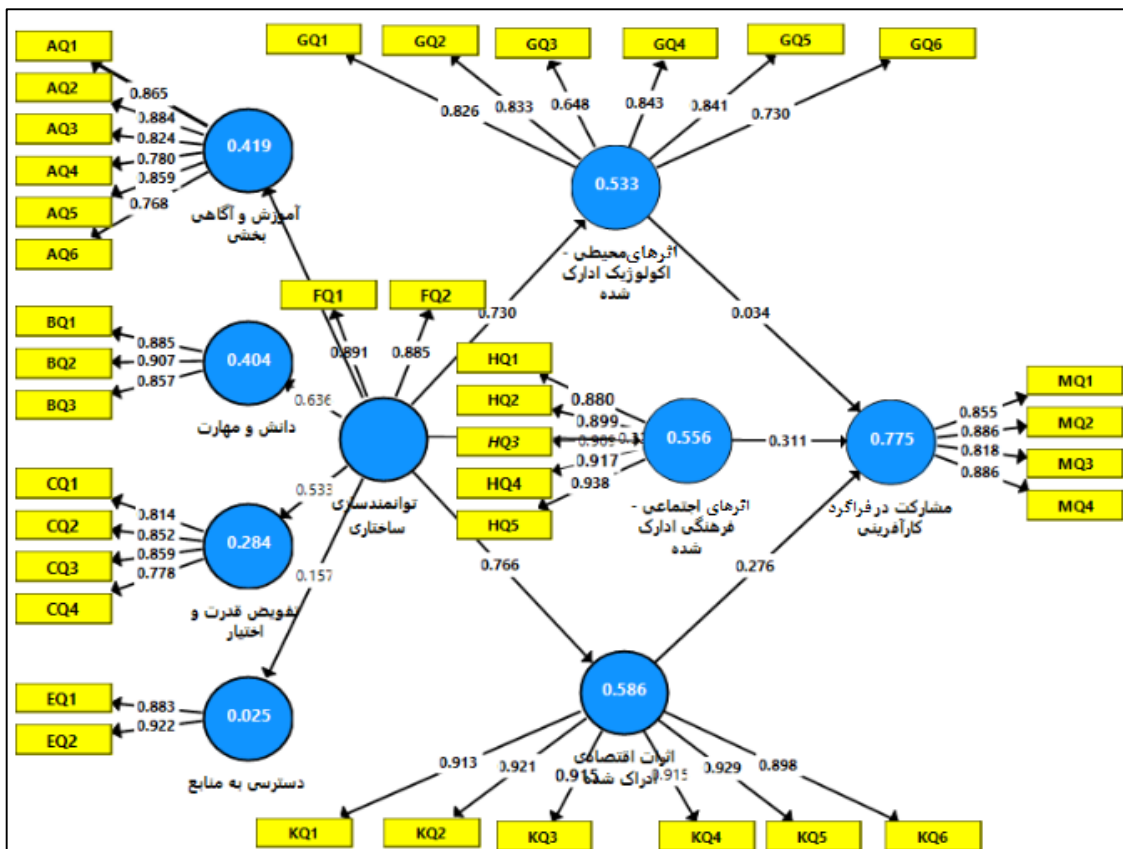
جدول ۵: ارزیابی مدل اندازه‌گیری

متغیر	علائم در PLS	بارعاملی	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	(AVE)	متغیر	علائم در PLS	بارعاملی	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	(AVE)
آموزش و آگاهی‌بخشی	مشارکت در فراگرد کارآفرینی	MQ3	۰/۸۱۸	۰/۹۲۰	۰/۷۴۲	اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده	AQ1	۰/۸۶۵	۰/۸۷۸	۰/۹۰۸	۰/۶۲۵
		MQ4	۰/۸۸۶				AQ2	۰/۸۸۴			
		GQ1	۰/۸۲۶	AQ3	۰/۸۲۴						
		GQ2	۰/۸۳۳	AQ4	۰/۷۸۰						
		GQ3	۰/۶۴۸	AQ5	۰/۸۵۹						
		GQ4	۰/۸۴۳	AQ6	۰/۷۶۸						
دانش و مهارت		GQ5	۰/۸۴۱	۰/۹۱۰	۰/۶۹۱	BQ1	۰/۸۸۵	۰/۸۵۹	۰/۹۱۴	۰/۷۸۰	
		GQ6	۰/۷۳۰			BQ2	۰/۹۰۷				
		HQ1	۰/۸۸۰			BQ3	۰/۸۵۷				
	اجتماعی -	HQ2	۰/۸۹۹		۰/۶۸۳	CQ1	۰/۸۱۴		۰/۸۹۶		

ساختاری شامل: آموزش و آگاهی بخشی (۰/۶۴۷)، دانش و مهارت (۰/۶۳۶)، دسترسی به منابع (۰/۱۵۷) است، که از مجموع این شاخص‌ها متغیر توانمندسازی ساختاری شکل می‌گیرد. همچنین، توانمندسازی

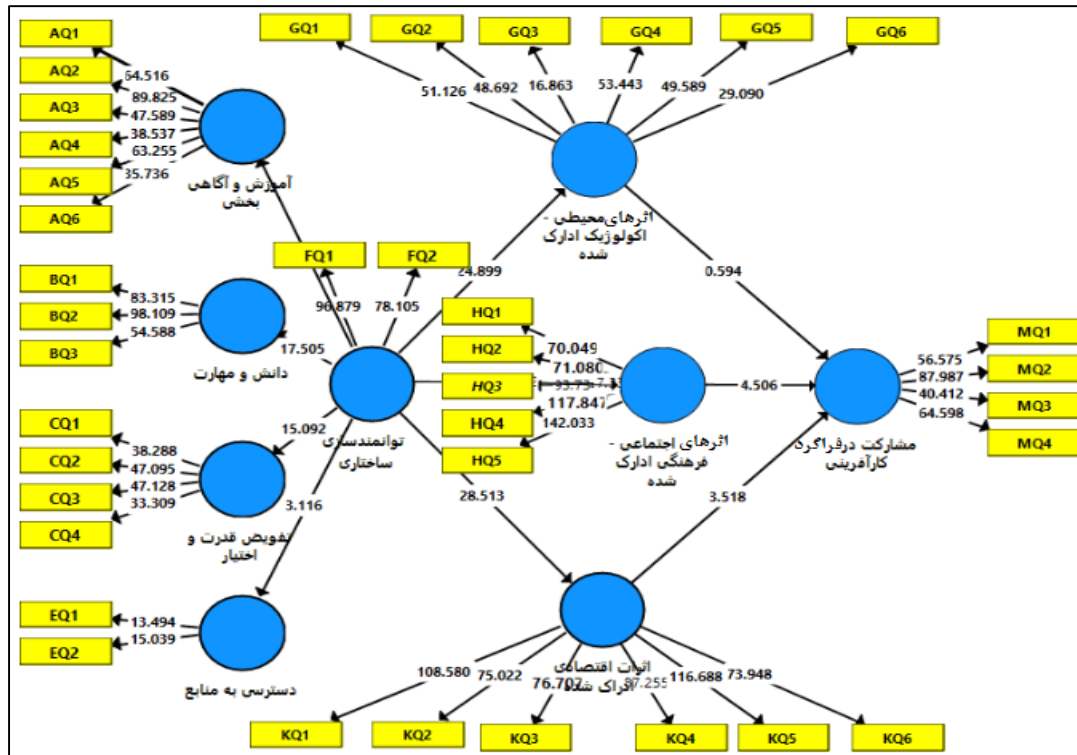
ساختاری ۰/۷۳ بر اثرات ادراک شده محیطی - اکولوژیک، ۰/۷۴ بر اثرات ادراک شده اجتماعی - فرهنگی و ۰/۷۶ بر اثرات ادراک شده اقتصادی تاثیر مستقیم و مثبت دارد (شکل ۳).

شکل ۳: مدل ساختاری در حالت ضرایب استاندارد

رابطه اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده ذی-نفعان روستایی و مشارکت در فراگرد کارآفرینی، در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است؛ چون مقدار آماره t از ۱/۹۶ بیشتر است.

شکل ۴، مدل ساختاری در حالت معنی‌داری ضرایب (t-value) را نشان می‌دهد. در واقع این مدل تمامی معادلات ساختاری را با استفاده از آماره t آزمون می‌کند. بر طبق این مدل، ضریب مسیر بین تمامی متغیرهای اثرگذار و اثرپذیر به جز

شکل ۴: مدل ساختاری در حالت قدر مطلق معنی داری ضرایب (t-value)

آزمون فرضیه‌ها

جدول ۶ ضرایب مسیر(بتا)، آماره t ، معنی داری و نتیجه فرضیه‌های پژوهش را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج به دست آمده از مقادیر ضرایب مسیر و آماره t ، رابطه مثبت و معنی دار توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی با اثرات اجتماعی - فرهنگی، محیطی - اکولوژیک و اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی مورد تایید قرار گرفت. همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌کنیم، فرضیه اول، دوم و سوم که تاثیر توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی بر اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی است، مورد تایید واقع شد. چون در تمامی این فرضیه‌ها مقدار آماره t بیشتر از ۱/۹۶ و سطح معناداری برابر با $p=0/000$ است. بنابراین بین توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی و اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و

اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی به‌طور مستقیم رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. همچنین، نتایج به دست آمده از اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده ذی‌نفعان روستایی بر مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی نشان داد، بین اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده ذی‌نفعان روستایی و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی رابطه معناداری وجود ندارد، چون مقدار آماره t کمتر از ۱/۹۶ و سطح معناداری برابر با $p>0/573$ است. بر این مبنا فرضیه چهارم مورد تایید قرار نگرفت. اما در این ارتباط، بین اثرات اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده ذی‌نفعان روستایی و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، زیرا مقدار آماره t بیشتر از ۱/۹۶ و سطح معناداری برابر با $p=0/000$ است. بر این مبنا، فرضیه پنجم و ششم پژوهش، تایید گردید.

جدول ۶: ضرایب مسیر(بتا)، آماره t، معنی داری و نتیجه فرضیه‌های پژوهش

نتیجه	P-value	T-value	ضریب بتا	فرضیه‌های مستقیم
تایید	۰/۰۰۰	۲۵/۵۷۶	۰/۷۳۰	H _۱ : توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی ← اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده از توسعه کارآفرینی
تایید	۰/۰۰۰	۲۶/۶۵۴	۰/۷۴۵	H _۲ : توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی ← اثرات اجتماعی - فرهنگی ادراک شده از توسعه کارآفرینی
تایید	۰/۰۰۰	۲۸/۵۶۲	۰/۷۶۶	H _۳ : توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی ← اثرات اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی
رد	۰/۵۷۳	۰/۵۶۴	۰/۰۳۴	H _۴ : اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده از توسعه کارآفرینی ← مشارکت در فراگرد کارآفرینی
تایید	۰/۰۰۰	۴/۳۹۱	۰/۳۱۱	H _۵ : اثرات اجتماعی - فرهنگی ادراک شده از توسعه کارآفرینی ← مشارکت در فراگرد کارآفرینی
تایید	۰/۰۰۰	۳/۲۵۲	۰/۲۷۶	H _۶ : اثرات اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی ← مشارکت در فراگرد کارآفرینی

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی رابطه معناداری وجود ندارد، چون مقدار آماره Z کمتر از ۱/۹۶ و سطح معناداری برابر با $p > ۰/۵۶۴$ است. بر این مبنا، فرضیه هفت مورد تایید قرار نگرفت. اما، بین توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی با نقش میانجی اثرات اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، زیرا مقدار آماره Z بیشتر از ۱/۹۶ و سطح معناداری برابر با $p = ۰/۰۰۰$ است. بر این مبنا، فرضیه هشت و نه تایید گردید (جدول ۷).

همچنین برای سنجش فرضیه‌های هفت، هشت و نه پژوهش از آزمون سوبل استفاده شد. آزمون سوبل یکی از آزمون‌های پرکاربرد برای سنجش متغیرهای میانجی است. بر این مبنا، نتایج به‌دست آمده از رابطه بین متغیر توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی با نقش میانجی اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده از توسعه کارآفرینی نشان داد، بین توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی با نقش میانجی اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده و

جدول ۷: نتایج آزمون فرضیه‌های میانجی

نتیجه	P-value	z-value	اندازه تاثیر	فرضیه‌های میانجی
رد	۰/۵۶۴	۰/۵۶۷	۰/۰۷۱	H _۷ : توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی ← اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده ← مشارکت در فراگرد کارآفرینی
تایید	۰/۰۰۰	۴/۵۹۰	۰/۴۱۶	H _۸ : توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی ← اثرات اجتماعی - فرهنگی ادراک شده ← مشارکت در فراگرد کارآفرینی
تایید	۰/۰۰۰	۳/۴۵۸	۰/۳۹۴	H _۹ : توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی ← اثرات اقتصادی ادراک شده ← مشارکت در فراگرد کارآفرینی

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

نتیجه‌گیری

معناداری وجود دارد؛ اما، بین اثرات محیطی - اکولوژیک ذی‌نفعان روستایی از توسعه کارآفرینی و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی رابطه معناداری وجود ندارد. در نهایت در فرضیه‌های هفتم تا نهم رابطه اثرات توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی با نقش میانجی اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده آنان از توسعه کارآفرینی مورد سنجش قرار گرفت (جدول ۷). از این‌رو، نتایج پژوهش آشکار ساخت، بین توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی با نقش میانجی اثرات محیطی - اکولوژیک ادراک شده و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی رابطه معناداری وجود ندارد، چون مقدار آماره Z کمتر از $1/96$ و سطح معناداری برابر با $p > 0/564$ است. به‌سختی دیگر، اجرای برنامه‌ها و طرح‌های کارآفرینی در حوزه محیطی - اکولوژیک، به‌گونه‌ای نبوده که بتواند مشارکت ذی‌نفعان روستایی را در این بعد از توسعه کارآفرینی با خود همراه سازد. از این‌رو، دوره‌های آموزشی برای آگاه‌سازی ذی‌نفعان روستایی از اثرات محیطی - اکولوژیک کارآفرینی، و ارتقاء دانش و مهارت محیطی آنان برای بهره‌مندی بهینه از منابع موجود، و شکل‌دهی تشکلی - های مردم‌نهاد و غیره، باعث بهبود اثرات محیطی ادراک شده ذی‌نفعان روستایی و جلب اعتماد و رضایت‌مندی آنان برای مشارکت در فراگرد کارآفرینی می‌شود. اما در این ارتباط، بین متغیر توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی با نقش میانجی اثرات اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. از این‌رو، یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج منگ و همکاران (meng et al, 2016)، امور و همکاران (Amor et al, 2020) که بر این باورند، زمانی که ذی‌نفعان

پژوهش حاضر، به واکاوی اثرات توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی بر مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی با نقش میانجی اثرات ادراک شده از توسعه کارآفرینی در شهرستان طارم پرداخت. به‌منظور نیل به این هدف، ادبیات موضوعی و پیشینه پژوهش مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت چهارچوب نظری پژوهش ارائه شد. در این راستا، نه فرضیه براساس روابط فرض شده در نمونه مورد آزمون قرار گرفت. در فرضیه‌های اول تا سوم رابطه توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی با اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده آنان از توسعه کارآفرینی مورد سنجش قرار گرفت (جدول ۶). نتایج پژوهش نشان داد، رابطه مثبتی بین توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی با اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده آنان از توسعه کارآفرینی وجود دارد. این پژوهش با نتایج شارما و همکاران (Sharma et al, 2016) و مینینی (Mininni, 2017)، که معتقدند با توانمندسازی، سطح آگاهی، دانش و مهارت، پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری، تصمیم‌گیری و حق انتخاب، رهبری، استقلال‌طلبی، خوداتکایی، شایستگی، قدرت مذاکره، دسترسی به منابع، احساس قدرت و در نتیجه اثرات ادراک شده آن‌ها بهبود می‌یابد، همراستا است. همچنین، در فرضیه‌های چهارم تا ششم رابطه بین اثرات محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده ذی‌نفعان روستایی از توسعه کارآفرینی و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی مورد سنجش قرار گرفت (جدول ۶). یافته‌های پژوهش نشان داد، بین اثرات اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی ادراک شده ذی‌نفعان روستایی از توسعه کارآفرینی و مشارکت آنان در فراگرد کارآفرینی به‌طور مستقیم رابطه مثبت و

استعدادها درونی ذی‌نفعان روستایی است. در صورت توجه به مقوله توانمندسازی ساختاری ذی‌نفعان روستایی به‌عنوان زیرساختی برای مشارکت در فراگرد کارآفرینی، می‌توان بستر لازم برای پایداری و تعادل محیطی - اکولوژیک، اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و کالبدی سکونتگاه‌های روستایی در سطح محلی و ناحیه‌ای فراهم ساخت.

روستایی به ساختارهای توانمندساز همچون: تفویض قدرت و اختیار، آموزش و آگاهی‌بخشی، دانش و مهارت و منابع جهت رسیدن به درجه خودآگاهی و خودشکوفایی دسترسی پیدا می‌کنند؛ آن‌ها احساس قدرت کرده و در نتیجه میزان مشارکت‌شان در فراگرد کارآفرینی بهبود پیدا می‌کند، مطابقت دارد. بنابراین، توانمندسازی ساختاری گامی مهم در راستای بهبود پتانسیل‌ها و

پانوش

1-Communication and mechanical approach
2-Up-down
3-Probability Proportional to size

4-Structural Equation Model = SEM
5-Measurement model

منابع

روانشناختی بر تقویت کارآفرینی روستای (مطالعه موردی: استان اردبیل)، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، دوره ۱۱، شماره ۱، ص ۲۱۷-۲۳۷.
صادقی، ع. و جمشیدی‌مهر، ا.، ۱۳۹۳. تعیین عوامل موثر بر توانمندسازی کارکنان بهداری کل ناجا، مجله طب انتظامی، دوره ۳، شماره ۳، ص ۱۶۷-۱۷۴.

-سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان، ۱۳۸۱. راهبردهای توسعه پایدار در سازمان‌دهی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان طارم با تاکید بر منابع و امکانات محلی، ۲۳۷ ص.
-حیدری ساربان، و.، ۱۳۹۲. نقش توانمندسازی

-Amor, A.M., Vazquez, J.P.A. and Faína, J.A., 2020. Transformational leadership and work engagement: Exploring the mediating role of structural empowerment. *European Management Journal*, 38(1), p. 169-178.
-Amdam, R., 2010. Empowerment planning in regional development. *European Planning Studies*, v. 18(11), p.1805-1819.
-Ahmed, T., Chandran, V.G.R., Klobas, J.E., Linan, F. and Kokkalis, P., 2020. Entrepreneurship education programmes: How learning, inspiration and resources affect intentions for new venture creation in a developing economy. *The International Journal of*

Management Education, v. 18(1), p. 101-127.
-Al-Dajani, H. and Marlow, S., 2013. Empowerment and entrepreneurship: A theoretical framework. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, v. 19(5), p. 503-524.
-Barclay, D., Thompson, R. and Higgins, C., 1995. The Partial Least Squares (PLS) Approach to Causal Modeling: Personal Computer Adoption and Use an Illustration," *Technology Studies* (2:2), p. 285-309.
-Barba-Sanchez, V. and Atienza-Sahuquillo, C., 2012. Entrepreneurial behavior: Impact of motivation factors on decision to create a new venture. *Investigaciones Europeas de*

- Dirección y Economía de la Empresa, v. 18(2), p. 132-138.
- Darmadji, P., 2016. Entrepreneurship as a new approach to supporting national agriculture development program to go self-sufficient food. *Agriculture and Agricultural Science Procedia*, v. 9, p. 72-82.
- Duff, E., 2019. A structural equation model of empowerment factors affecting nurse practitioners competence. *Nurse education in practice*, v. 38, p. 145-152.
- Daniel, A.D., Costa, R.A., Pita, M. and Costa, C., 2017. Tourism Education: What about entrepreneurial skills? *Journal of Hospitality and Tourism Management*, v. 30, p. 65-72.
- Dhahri, S. and Omri, A., 2018. Entrepreneurship contribution to the three pillars of sustainable development: What does the evidence say? *World Development*, v. 106, p. 64-77.
- Escandón-Barbosa, D.M., Urbano, D., Hurtado-Ayala, A. and Dominguez, A.Z., 2019. Formal institutions, informal institutions, and entrepreneurial activity: A comparative relationship between rural and urban areas in Colombia. *Journal of Urban Management*, v. 8(3), p. 458-471.
- Fuentelsaz, L., Gonzalez, C. and Maicas, J.P., 2019. Formal institutions and opportunity entrepreneurship. The contingent role of informal institutions. *BRQ Business Research Quarterly*, v. 22(1), p. 5-24.
- Fornell, C. and Larcker, D.F., 1981. Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, p. 39-50.
- Guo, J., Chen, J., Fu, J., Ge, X., Chen, M. and Liu, Y., 2016. Structural empowerment, job stress and burnout of nurses in China. *Applied Nursing Research*, v. 31, p. 41-45.
- Henao-Zapata, D. and Peiro, J.M., 2018. The Importance of Empowerment in Entrepreneurship. In *Inside the Mind of the Entrepreneur*, p. 185-206.
- Hatthakijphong, P. and Ting, H.I., 2019. Prioritizing successful entrepreneurial skills: An emphasis on the perspectives of entrepreneurs versus aspiring entrepreneurs. *Thinking Skills and Creativity*, v. 34, p. 245-2259.
- Hulland, J., 1999. Use of partial least squares (PLS) in strategic management research: A review of four recent studies. *Strategic management journal*, v. 20(2), p. 195-204.
- Joo, D., Woosnam, K.M., Strzelecka, M. and Boley, B.B., 2020. Knowledge, empowerment, and action: testing the empowerment theory in a tourism context. *Journal of Sustainable Tourism*, v. 28(1), p. 69-85.
- Jena, L.K., Bhattacharyya, P. and Pradhan, S., 2019. Am I empowered through Meaningful Work? The moderating role of Perceived Flexibility connecting Meaningful Work and Psychological Empowerment. *IMB Management Review*, v. 31(3), p. 298-308.
- Karin, A., Hannesdottir, K., Jaeger, J., Annas, P., Segerdahl, M., Karlsson, P. and Miller, F., 2014. Psychometric evaluation of ADAS-C on and NTB for measuring drug response. *Acta Neurologica Scandinavica*, v. 129(2), p. 114-122.
- Karami, S. and Agahi, H., 2018. Swot Analysis of Strategies for Agricultural Entrepreneurs Empowerment. *International Journal of Agricultural Management and Development*, v. 8(2), p. 307-320.
- Kimbu, A.N. and Ngoasong, M.Z., 2016. Women as vectors of social entrepreneurship. *Annals of Tourism Research*, v. 60, p. 63-79.
- Koyana, S. and Mason, R.B., 2017. Rural entrepreneurship and transformation: the role of leadership. *International Journal of Entrepreneurial*

- Behavior & Research, v. 23(5), p. 734-751.
- Kakodkar, A., Ronge, B., Patankar, A., Mule, S. and Pawar, P., 2017. A concept of knowledge and technology-enabled empowerment of rural Indian villages-current Science, v. 112(4), p. 750-758.
- Kothari, C.R., 2009. Research Methodology, Method and Techniques (Second Revised Edition). New Age International publishers. New Delhi, p. 1-401
- Leonidou, E., Christofi, M., Vrontis, D. and Thrassou, A., 2018. An integrative framework of stakeholder engagement for innovation management and entrepreneurship development. Journal of Business Research, p. 1-14.
- Le, Q.V. and Raven, P.V., 2015. Woman entrepreneurship in rural Vietnam: Success and motivational factors. The Journal of Developing Areas, v. 49(2), p. 57-76.
- Liu, C.H. and Huang, Y.M., 2015. An empirical investigation of computer simulation technology acceptance to explore the factors that affect user intention. Universal Access in the Information Society, v. 14(3), p. 449-457.
- Meng, L., Jin, Y. and Guo, J., 2016. Mediating and moderating roles of psychological empowerment. Applied Nursing Research, v. 30, p. 104-110.
- Mininni, G.M., 2017. The 'Barefoot Model' of economic empowerment in rural Rajasthan. Journal of the Indian Ocean Region, v. 13(1), p. 54-75.
- Matarrita-Cascante, D., Brennan, M.A. and Luloff, A.E., 2010. Community agency and sustainable tourism development: The case of La Fortuna, Costa Rica. Journal of Sustainable Tourism, v. (6)18, p. 735-756.
- Narmatha, M.S., 2019. Rural Women Empowerment and Entrepreneurship Development in Dindigul District Tamilnadu. Pramana Research Journal ISSN, v. 9, p. 150-155.
- Singh, S. and Bhowmick, B., 2015. An exploratory study for the conceptualization of rural innovation in the Indian context. Procedia-Social and Behavioral Sciences, v. 207, p. 807-815.
- Sharma, P. and Varma, S.K., 2016. Women empowerment through entrepreneurial activities of Self-Help Groups. Indian Research Journal of extension education, v. 8(1), p. 46-51.
- Watson, R., Wilson, H.N., Smart, P. and Macdonald, E.K., 2018. Harnessing difference: A capability-based framework for stakeholder engagement in environmental innovation. Journal of Product Innovation Management, v. 35(2), p. 254-279.
- Yadav, V. and Goyal, P., 2015. User innovation and entrepreneurship: Case studies from rural India. Journal of Innovation and Entrepreneurship, v. 4(1), p.1-20.
- York, J.G. and Venkataraman, S., 2010. The entrepreneur-environment nexus: Uncertainty, innovation, and allocation. Journal of Business Venturing, v. 25(5), p. 449-463.